

GŁOS POMORSKI

Nr. 233 — Rok 2.

(GAZETA POMORSKA)

Numer pojedynczy 40 mk.

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji i w agenturach miejscowych miesięcznie 750 mk., przedpłata na poczeko z odnośzeniem do domu miesięcznie 825 mk. — pod opaskę w Polsce 1000 mk., do Niemiec i W. M. Gdańska 300 mk. niem., do Francji 2,50 fr., do Anglii 0,5 shillings, do Stanów Zjednoczonych 25 centimes. W razie nieprzewidzianych wypadków jak strejki, przeszkody techniczne itd. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów lub zwrotu prenumeraty. — Rękopisów nadesłanych nie zwraca się.

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem. Redaktor Naczelny przyjmuje od godz. 11-tej do 12-tej w południe.

Rachunek bieżący: Bank Powszechny, Grudziądz, Bank Związku Sp. Zarobk. i Denziger Privat-Aktienbank Gdańsk i Grudziądz. P. K. K. P. Grudziądz. — Konto czekowe: Gdańsk nr. 2980. Konto pocztowe: Kasa Oszczędności Oddział w Poznaniu nr. 201193. Miejsce płatności i wykonania: Grudziądz.

Redakcja i Administracja:
Groblowa 27/29.

GRUDZIĄDZ, czwartek, dnia 5-go października 1922

Telefon Nr. 50 i 51.

Sytuacja na Bliskim Wschodzie jeszcze niepewna.

Sytuacja jeszcze niepewna.

Londyn. (PAT.) Reuter dowiaduje się z kół dobrane poinformowanych że jakkolwiek sytuacja na Bliskim Wschodzie się poprawia nie należy zapominać, że istnieją jeszcze trudności do przezwyciężenia. W razie zgody rządu angielskiego na program Poincarego, Curzona i Sforzy, najważniejszą rzeczą musiałoby być starania, aby zarówno turcy, jak i grecy wykonali to, czego ten program od nich żąda, a mianowicie: ażeby turcy opuścili strefę Czanaku, a grecy wycofali wojska swe ze wschodniej Turcji, przypuszczalnie aż na linię Marycy.

Nad cieśninami.

Wiedeń. (PAT.) „Nue Freie Presse“ donosi z Londynu: General Harrington poczynił wszelkie zarządzenia, aby uniknąć konfliktu z wojskiem tureckim koło Ismid. W Londynie zaznaczają, że przeprowadzone badania sytuacji wojskowej wykazały, iż gen. Harrington znalazłby się w położeniu bardzo trudnym, gdyby chciał wypędzić Turków siłą z neutralnej strefy Czanaku, ponieważ pozycje tureckie mają wygodniejsze warunki terytorjalne od pozycji angielskiej. Gen. Harrington mógłby ewentualnie powstrzymać nieprzyjaciela od dalszego pochodu, ale jest rzeczą wątpliwą, czyby mu się udało wyprzeć nieprzyjaciela ze strefy neutralnej. W londyńskich kołach wojskowych panuje wielkie zaniepokojenie z powodu koncentracji tu greckiego wojska około Ismidu.

Wiedeń. (PAT.) „Neue Freie Presse“ donosi z Londynu: Słychać, iż Turcy opuścili swoje stanowisko w Czanaku jak również całe wybrzeże morskie, znajdując się jednak jeszcze ciągle w oddaleniu kilku mil od pozycji angielskich.

Spór graniczny rumuńsko-jugosłowiański.

Bordeaux. (PAT.-Polradio. Wzwiązku ze sprawą wykreślenia granicy rumuńsko-jugosłowiańskiej w Banacie, oba kraje, nie mogąc dojść do porozumienia w sprawie linii granicznej, zwrócili się do Poincarego z prośbą o mianowanie arbitra, któryby rozstrzygnął spór, oraz powziął decyzję w innych sprawach, związanych z wykreśleniem granicy, co do których panuje rozbieżność zdań między Rumunją a Jugosławją. Na Quai d'Orsay złożono w powyższej sprawie dwie noty prawie identycznej treści, podpisane przez ministrów pełnomocnych Rumunji i Jugosławji.

Ruch przedwyborczy.

Warszawa. (Tel. własn.) „Reczposp.“ donosi: W niedzielę odbył się tu wiec przedwyborczy Centrum Polskiego, który wykazał całkowity brak jakichkolwiek wpływów tego stronnictwa. Wiek został rozbity. Za rezolucja centrum głosowało na tysiące obecnych na sali około 60 osób. Mowa ks. Starkiewicza nie zdołała uratować sytuacji. Tutejsze sfery mieszczańskie zorientowały się już w sytuacji i na poparcie tego elementu Centrum liczyć nie może, ponieważ mieszczaństwo tutejsze głosować będzie na Chrześcijański Związek Jedn. Narodowej.

Ponieśli klęskę również komuniści, występujący pod nazwą Związku Proletariatu Wsi i Miast, gdyż wiec,

W Mudanji.

Ateny. (PAT. - Havas.) Gen. Mazarakis i pułk. Sarrianis będą przedstawicielami Grecji na konferencji w Mudanji

Neutralność Ameryki.

Waszyngton. (PAT.—Havas.) Rząd Stanów Zjednoczonych otrzymał liczne propozycje wojskowej interwencji na Wschodzie. Propozycje nie odniosły skutku. Jedną z wysokich osobistości amerykańskich oświadczyła, że najlepszym środkiem, jakim rozporządza Ameryka, o ile chodzi o pomoc w znalezieniu pokojowego rozwiązania sprawy, jest wpływ moralny. Naród amerykański nie zgodziłby się na żadną wysyłkę wojsk na Wschód. Ameryka ograniczy się w dalszym ciągu do ochrony swych własnych interesów.

Nowa nota sowietów.

Wiedeń. (PAT.) „Neue Freie Presse“ donosi z Londynu: Rząd angielski otrzymał nową notę rządu sowieckiego, w której ten ostatni ponownie występuje przeciwko zamknięciu Dardaneli dla okrętów handlowych. Nota stwierdza, że otwarcie Dardaneli jest nadzwyczajnie ważne dla Rosji i to nie tylko ze względu na przyjazd okrętów rosyjskich, lecz także ze względu na przyjazd obcych okrętów, wiozących towary dla Rosji.

Venizelos.

Londyn. (PAT.—Havas.) Venizelos odbył naradę z Curzonem, poczem wieczorem wyjechał do Paryża. Dziś złoży wizytę Poincaremu, a jutro powróci do Londynu.

Król Jerzy.

Ateny. (PAT.—Havas.) Minister pełnomocny angielski oświadczył Carelepułowski, że Anglia ma zamiar uznać formalnie króla Jerzego

który urządził w ubiegłą sobotę, zupełnie się nie udał. Sytuacja przedwyborcza ożywia się z dnia na dzień. Stronnictwa socjalistyczne żydowskie rozpoczęły gwałtowną walkę z Blokiem Mniejszości Narodowej. W sobotę odbyły się 3 wiece żydowskie, na których doszło do awantur między sjonistami a bundowcami.

*

Gwałty wyborcze.

Warszawa. (Tel. własn.) W niedzielę na wiec P. P. S. w Brodach, na który przybył ze Lwowa dr. Dregiewicz, przybyło kilku akademików. Wówczas bojówka socjalistyczna rzuciła się na wskazanego przez Dr. Dregiewicza akademika Grabowskiego i poraniła go bardzo ciężko nożami. P. Grabowski nie mogąc się obronić od noży dał w sufit dwa strzały z rewolweru, poczem policja w sposób stronnictwo aresztowała kilku akademików, mimo, że stroną napadającą byli socjaliści.

*

Przeciw blokowi mniejszości.

Warszawa. (Tel. własn.) Wystąpienie gen. Bułak-Bałochowicza przeciwko blokowi mniejszości narodowych przyjęte zostało przez ludność białoruską z wielkim zadowoleniem. Utworzono specjalny komitet białoruski który rozpoczął akcję przedwyborczą samodzielną.

Z ostatniej chwili.

Marszałek Foch przybywa do Warszawy.

Warszawa, 4. 10. (Tel. wł.) Dnia 13 października ma przybyć do Warszawy marszałek Foch i weźmie udział w uroczystościach odsłonięcia pomnika księcia Józefa Ponia-towskiego.

Naczelnik Państwa na Kresach.

Warszawa, 4. 10. (Tel. wł.) P. Naczelnik Państwa wyjechał w sobotę na kresy wschodnie i w ciągu paru dni będzie objeżdżał większe miasta kresowe. (Czyżby to była akcja przedwyborcza?).

Zaprzeczenie ks. arcybiskupa Teodorowicza.

Warszawa, 4. 10. (Tel. wł.) Ks. arcybiskup Teodorowicz zaprzecza wiadomości, udzielonej rzekomo „Kurierowi Polskiemu“, jakoby wycofać się zamierzał z życia politycznego. Ks. arcybiskup Teodorowicz żadnej rozmowy z „Kurjerem Polskim“ nie prowadził, co zaś do polityki to stoi na stanowisku państwowej Chrześcijańskiej Związku Jedności Narodowej.

Ucieczka z obozu strzałkowskiego.

Warszawa, 4. 10. (Tel. wł.) Wczoraj z obozu internowanych w Strzałkowie uciekła żona głośnego atamana Machny. Władze polskie zatrzymały ją na stacji Słupce, na linii Strzałków — Kutno. Machnowa mimo, że za kilka dni miała zostać matką, zdecydowała się na ucieczkę stosownie do umowy z wziętym w Warszawie swym mężem, który przyrzekł ją wydać w ręce bolszewików jako zakładniczkę. Chodzi o układ z bolszewikami co do akcji w Małopolsce Wschodniej.

Zmiany na placówkach zagranicznych.

Warszawa. (Tel. wł.) W kołach politycznych zapewniano, że b. minister spraw zagranicznych, p. Konstanty Skirmunt, niebawem już zajmie stanowisko posła polskiego w Londynie.

Według tychże informacji, dotychczasowy poseł polski w Londynie, p. Wróblewski, ma otrzymać nominację na posła w Waszyngtonie.

Wyjazd Cziczeryna.

Warszawa. (Tel. wł.) Komisarz sowiecki spraw zagranicznych p. Cziczeryn złożył wczoraj w południe wizytę pożegnalną ministrowi spraw zagranicznych p. Narutowiczowi. P. Cziczeryn wieczorem odjechał do Moskwy.

Umowa handlowa włosko-polska.

Warszawa. (AW) Wobec wysłania już przez rząd polski noty ratyfikacyjnej w sprawie umowy handlowej z Włochami, spodziewane jest w najbliższym czasie wysłanie podobnej noty przez rząd włoski, wskutek czego można oczekiwać wejścia w życie tej umowy w ciągu trzech tygodni, gdyż zaczyna ona działać w 15 dni po wymianie not ratyfikacyjnych.

Niemcy na Śląsku języckiem u wagi.

Berlin. (Pat.) Pisma berlińskie „Voss'sche Zeitung i Deutsche TagesZeitung, zajmując się w dłuższych artykułach wynikiem wyborów do sejmiku na Śląsku Górnym podkreślają, że partja niemiecka będzie języckiem uwagi w sejmie śląskim.

Gdańsk, 4. X. (Tel. wł.) Mrk. pol. 22,00—22,50 dolary St. Zj. 2020—2100.

Sekretariat Chrześcijańskich Związków Zawodowych istnieje w Grudziądzu przy ulicy Groblowej 31. Otwarty jest od 8—1 i od 3—6.

Tam interesenci otrzymać mogą wszelkie informacje i porady w sprawach zawodowych itd. Kierownikiem jest p. Jan Nowak. Telefon 713.

Składkujmy na fundusz wyborczy!

Składki nadsyłać pod adresem: Gen. Sekretarjat Chrz. Nar. Str. Pracy Grudziądz, Groblowa 31.

Kobieta wyborczyni.

Fakt powołania kobiety do życia państwowego narówni z mężczyzną przez nadanie jej praw obywatelki kraju stanowi jeden z najdonioślejszych objawów żywotności narodu, który staje w rzędzie nowych państw Europy, jako czynnik równowagi niezbędnej.

Powrót Polski zjednoczonej do życia państwowego dla wielkich racji jej istnienia, jako naród i państwo to epokowy zwrot w stosunkach, opartych na przemocy bezprawia, to znak, że świat po wojnie wchodzi na drogi ku praworządności, która jedynie zapewni postęp cywilizacyjny i kulturalny społeczeństw.

Z ducha swojej kultury narodowej i jej wielkich tradycji wolnościowych ma Polska dziś do odegrania jedną z ról pierwszorzędną na arenie zadań humanitarnych ludzkości. Godziwie ludzki układ stosunków, tak międzynarodowych, jak i międzyludzkich, wskazuje nadewszystko stopień duchowej kultury społeczeństwa.

Do współpracy w tem dziele postępu, powołane są uzupełniające się wzajem płci obce. Kobieta obok mężczyzny w akcji solidarnej.

Na dzisiejsze stosunki nadewszystko w warunkach bezprzykładnych osaczania Polski zmartwychwstałej, przez zwarte zastępy wrogów jej istnienia, praca odrodzeniowa wewnętrzna musi znaleźć oparcie trwałe i mocne w wysokim stopniu na tych pierwiastkach, jakie należą do przyrodzonych właściwości natury niewieściej. I jeżeli Polska odrębna spełnia swe zadania przez udział bohaterki dzielnych synów ojczyzny, a to nawet nie bez wydatnego udziału rycerskich cnót kobiety-Polki, przynajmniej, to Polska pokojowa powołuje do pierwszych szeregów ten świat kobiecy, który stanie na straży twierdzy ducha jej kultury. Obecny, ciężki okres przełomów i walk bratobójczych, które zaogniają się z dniem każdym w okresie przedwyborczym, olbrzymiego dla Polski znaczenia to chwila, która rozstrzygnie o przyszłości najbliższej narodu, powołanego do obrony twierdzy chrześcijaństwa przed naporem nowoczesnego barbarzyństwa, godzącego zwyrodniająco na byt ludzkich społeczeństw. I to jest moment, a to nadewszystko w obecnych warunkach bytu Polski nowej, kiedy kobieta-Polka, jako obywatelka narodu, zmuszona jest do wypowiedzenia doniosłego wyrazu swego: Jestem na posterunku najświętszych obowiązków Polki-patriotki.

Zachwiany ład praworządności, straszliwy moralny bezład, upadek ducha i znikczemnienie, w ślad za tem idące, to są te groźby istnienia Polski, które wzywają zwłaszcza świat duchowy do zszeregowania się w zwarte kadry potężnej ofensywy ideowej, mającej Polsce oczyścić pole działania w duchu ładu i praworządności.

Jakoż widzimy, że podejmując już tę pracę, świadome swych obowiązków narodowych Polki-wyborczynie szeregują się po całej Polsce w zwarte zastępy zdecydowanych bojownic z tymi czynnikami bezładu i bezprawia, które chcą kraj pogrążyć w upadku beznadziejnym.

I ta to wielka ofensywa kobiety-obywatelki, w której zwycięży narodowe w Polsce widzą słuszną zapowiedź jej zwycięstwa nad wewnętrznym i zewnętrznym wrogiem; ta dzielna sprawną akcja obrończa wyborczyni-Polki, budzi już dziś protesty i lęk zrozumiałe wszystkich czynników rozkładu i anarchii, spryskujących się na zgubę Polski. Socjaliści i Indowcy nawołują na włecach, ażeby kobiety nie brały udziału w wyborach do sejmu, strasząc je rozmaicie. Naprzykład czytamy w jednej z odezów, konstatujać rzeczowo ten fakt znamienity.

„Lewica boi się kobiet. Bo kobieta chce ładu i porządku, jednności i zgody, chce w spokoju chować dzieci i prowadzić gospodarke.

„Ma dość bezładu, który prowadzi do drożyzny. Ma dość oskarżeń o kradzież dobra publicznego, rzucanych na siebie wzajem przez stronnictwa, które nie oszczędzają nawet miejsc świętych, gdzie słyszy się bluźnierstwa przeciw wierze świętej i kapłanom.

Kobieta rozumie, że jątrzenie braci przeciw sobie to robota żydowsko-niemiecka.

Tak zaś ten apel kobiecy do wyborczyń konkluduje:

„Siostry! Słusznie nas się lęka Lewica tak, jak lękał się największy prześladowca naszego narodu prusak-Bismarck, który uważał kobietę-Polkę za najniebezpieczniejszego wroga Niemiec! Jest nas więcej w kraju niż mężczyzn. Stanać musi każda dla ratowania ojczyzny i przyszłości naszych dzieci. Utworzymy większość narodową w sejmie, oddając głosy na listę Chrześcijańskiej Jedności narodowej, gdzie złączyli się ludzie wszystkich stanów, aby bronić dobra ojczyzny.

Czteroletnie rządy lewicowe, ze swą przewagą głosów w Sejmie, paraliżująca uchwały stronnictw narodowych, nadewszystko światu kobiecemu dały się we znaki.

Ciężkiem doświadczaniem — pisze „Kurjer Warszawski” — zdobyła kobieta w Polsce świadomość, czem są rządy przemocy i bezrobocia. Drożyzna, strajki i podwyżki z dnia na dzień aż stu procent na obiadach urzędowych, tramwajach itp., na jej to kieszeni nadewszystko, jako gospodyni domu

8

Lista nr. 8 jest listą wszystkich zjednoczonych Stronnictw narodowych.

Pranie brudów ludowcowych.

P. Jampolski, redaktor witosowego „Kurjera Lwowskiego” w dalszym ciągu zamieszcza szereg artykułów, które rzucają ponure światło na stosunki w obozie piastowców. Wodzowie „ludowi” przedstawiani są dziś przez swoich najbliższych towarzyszy partyjnych za zwykłych kryminalistów, wyrafinowanych rzezimieszków. Oto co p. Jampolski, zamieszczony na liście poselskiej witosowców, pisze o p. Brylu:

„Ludzie pokroju p. Bryla o prasie mają swoiste, indywidualne pojęcia. Dziennik, to dla nich narzędzie ataków przeciw wrogom, choćby najbardziej niesprawiedliwionych, narzędzie geszeftów, „szantażu”.

Bliskie stosunki, jakie p. Bryla łączyły z dr. Janem Gagatką, jednostką, spędzającą czas naprzemian w więzieniach i na wolności (za kaucją), stosunki przyjacielskiej życzliwości i wspólnych interesów dostatecznie są ogółowi znane.”

Okazuje się „dalej, że napaść na arcybiskupa Teodorowicza była również wymysłem Bryla.

Dziś wychodzi to na jaw, ale jednocześnie widzimy, że wśród ludowców nie było na tyle uczciwych ludzi, aby oszczerstwa odwołać.

I trudno było inaczej, skoro oszczerstwo było ulubioną bronią ludowców. (Witosowców, Kulerczyków). I tak na przykład gdy prof. Kochanowski w jakiejś „leśnej” czy „parcelacyjnej” sprawie, jako rzeczoznawca urzędowy nie chciał działać po myśli posła Bryla, ten ostatni żądał, aby „Kurjer Lwowski” napadł na prof. Kochanowskiego i wartość jego orzeczeń osłabił wśród klasowych szeregów witosowych, a to przez przedstawienie prof. Kochanowskiego jako pana i „wroga ludu”.

Włosy dębem stoja na głowie, jaka to okropna klika dojłidowska dorwała się do władzy i godności w Polsce. O tych wszystkich lajdactwach nie prawie byśmy się nie dowiedzieli, gdyby ludowcy nie pokłócili się ze sobą w okresie przedwyborczym.

Wiadomości polityczne.

P. Czczerin do dziennikarzy żydowskich.

Warszawskie dzienniki żargonowe wydelegowały swych współpracowników do p. Czczerina, który w wywiadach z nim mówił o następujących sprawach:

„Wynik konferencji między Rosją a sąsiednimi państwami w sprawie wzajemnej redukcji zbrojeń zależy obecnie przede wszystkim od Polski, co też będzie probierzem jej polityki pokojowej. Co się tyczy polsko-rumuńskich rokowań i podróży, muszę oświadczyć, że ostatnie konwencje między Polską a Rumunią wywołują wielkie zaniepokojenie w Rosji. Sprawa ta może się jeszcze zaostrzyć w związku z wystąpieniem Rumunii razem z Anglią i Małą Ententą przeciw Turcji...”

... Od Ligi Narodów nie oczekujemy żadnych istotnych rezultatów w sprawie obrony mniejszości narodowych.”

... Traktat w Sevres, który pierwszy zajął się problemem Palestyny, nie istnieje i okazał się nierealnym, niesprawiedliwym.”

... Obecnie Rosja prowadzi dalej rokowania w sprawie koncesji ekonomicznych ze Stinnesem, który obiecał, że gdy tylko załatwi swe sprawy bieżące na zachodzie Europy, to zwróci uwagę na Rosję.”

... Żadne zbliżenie oficjalne między Rosją a Francją wskutek nowej sytuacji w Turcji nie nastąpi.”

... Na ogół urodzaje tegoroczne w Rosji sowieckiej wypadły dobrze. Wyjatek stanowią tylko obwody Rosji południowej nad morzem Czarnym.”

... Dlatego jeszcze nadal jest potrzebna pomoc z zewnątrz.”

Rada Ministrów

na posiedzeniu w dniu 2 bm. uchwaliła projekt rozporządzenia w przedmiocie nałożenia obowiązku jia władze i organy

odbiły się niemożliwością wiązania końca z końcem w budżecie domowym.

Złe odziana i niedzień odżywiana diatwa to cieni w sercu matki boleśnie krwawący.

Zrozumiała Polka-wyborczyni, że tak dalej być w Polsce nie może. Wie, że taki stan rzeczy to robota jej wrogów. Pojęła, że stronnictwa lewicowe, opierające się na pomocy głosów niemieckich i żydowskich, dla dobra Polski, choćby chciały, pracować nie mogą! Ze stają się narzędziem w ręku wrogich, jeżeli nie świadomie, to niebacznie.

Jeżeli pewien procent mężczyzn może iść dziś jeszcze na lep „obiecane” stronnictw lewicowych, prących do „rewolucji”, w Polsce notorycznie bezpodstawnej, to procent taki w świecie kobiecym w Polsce jest znamienne nikt.

Kultura obyczajów łagodzenie instynktów, dzikości, podtrzymywanie religijności w narodzie, a kult żywy dla Króla-

Kulerszczy, enperowcy,
Idą w lewo pędem owcy, —
Narodowcy oczywście
Staną przy swej 8-mej liście.

Oto list dra. Gagatka, wysłany do wiceprezesa stronnictwa PSL, Dąbskiego.

„W odpowiedzi na zamieszczony w „Kurjerze Porannym” z dnia 24 września br. komunikat, podaje Panu do wiadomości co następuje:

Jestem szczerze Panu zobowiązany za publiczne wyjaśnienie, że nie należę do Spółki Dojłidzian, gdyż w ten sposób przestanę być kozłem ofiarnym p. Witosy i ustana niesłuszne ataki, kierowane stale przeciwko mnie w prasie jedynie dlatego, ponieważ nieświadomi sprawy byli przekonani, że jestem zaufanym p. Witosy i uważali mnie za spółnika nieuczciwych interesów różnych piastowców. Co więcej, zarówno w prasie, jak też w sądach ścigano mnie za interesa, które robili piastowcy.

Przypomnę Panu tylko kartofle, pobrane przez zarząd stronnictwa Piasta w roku 1920 w urzędzie ziemniaczanym po 68 marek za 100 kg., które następnie z polecenia p. Witosy „Plon” w Tarnowie sprzedał po paskarskiej cenie na cele partyjne, a za co ja miałem dochodzenia sądowe, fakolwiek z tą i wogóle żadną transakcją piastowców, nie miałem nic wspólnego. Chcąc być ścisłym, muszę wspomnieć, że tylko raz zająłem się interesami piastowców, a mianowicie wówczas, kiedy pod kierownictwem p. Witosy zdefraudowano w „Plonie” w Tarnowie chłopskie pieniądze, pożyczylem „Plonowi” dolary dla ratowania przed wzięciem dyrektora, który obecnie jest kandydatem piastowców i odgrywa pierwszorzędną rolę w tem stronnictwie. Tyle narażę. O wszelkich sprawach p. Witosy i piastowców poinformuję Pana w niedługim czasie publicznie, by wykazać, że jestem za uczciwym człowiekiem, by należeć do takiego grona.

Z poważaniem

Dr. Jan Gagatek.

Warszawa, dnia 25 września 1922.

Czyżby obalamucone szeregi naiwnych włóścian długo jeszcze miały zawierać witosowemu oczajduszom?

państwowe dostarczania miejscowym biuram statystycznym posiadanych materiałów statystycznych, wniosek p. ministra skarbu w sprawie rozszerzenia na cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej postanowień rosyjskiej ustawy akcyzowej o patentach akcyzowych, wniosek p. ministra skarbu w sprawie zmiany opodatkowania win musujących, wniosek p. ministra rolnictwa i dóbr państwowych w sprawie kontroli państwowej nad ogierami i selestracji klaczy zarodowych, wniosek p. kierownika Ministerstwa Przemysłu i Handlu o banderze i znakach rządowych statków morskich oraz wniosek p. ministra sprawiedliwości w sprawie właściwości sądów dla uznania za zaginionego i za zmarłego w b. zaborze pruskim.

Monety stumarkowe z portretem Naczelnika Państwa.

Ministerjum skarbu komunikuje: W departamencie kredytowym odbyła się wczoraj, pod przewodnictwem dyrektora Statkiewicza, konferencja w sprawie monet markowych, które rząd zamierza w najbliższym czasie puścić w obieg.

Na tej konferencji przedstawiciele zakładu w którym monety mają być bite, dali między innymi wyjaśnienie co do próbnicy monety 100-markowej z podobizną p. naczelnika państwa.

Celem przedstawienia ministerjum skarbu wzorów monet zakład dla próby da wybić monetę 100-markową, a nie mając pod ręką innej odpowiedniej podobizny skopiował głowę naczelnika państwa z modelu Makowskiego. (Pat-)

* * *

Niebywałam w krajach republikańskich, demokratycznych jest objawem umieszczanie na monetach portretów prezydentów. U nas w Polsce inaczej. Zgodnie z tradycją, przejętą po Katarzynie, Marii Teresie, Starym Frycu i Wilusiu Ostatnim mieć będziemy w Polsce monety z portretem niby-monarchy.

Potrzebny był widocznie, taki zewnętrzny dowód naszego ustroju demokratyczno-republikańskiego.

wej Korony Polskiej i wiara w jej opiekę skuteczną, są to rzeczy nie dające się pogodzić z działalnością żywiołów przewrotowych. To też murem przeciwko nim staje dziś polski świat wyborczy.

Kto widział te lasy rak, wznoszonych w gorącym porwie przysięgi: „Twierdzą nam będzie każdy próg!” na ostatnim wiecu Narodowej Organizacji Kobiety, po gorących wezwaniach organizatorek do czynnego ratowania ojczyzny; kto się wsłuchał w bicie tych serc kobiecych, spragnionych ładu i pokoju, a władnych siłą liczebności swych głosów, ten pojmie, że kobieta sprawy Polski nie zaprzepaści.

Uświadomiony narodowo ogół wyborczy w Polsce, da nie wątpliwie, świadectwo prawdy słowom wielkiego wieszczki, że „Świat w to rozkwita, aby patronka praw, była kobieta.”

Ufajmyż!

Najwyższy Trybunał Administracyjny Rzeczypospolitej Polskiej.

Stosownie do postanowienia art. 86 konstytucji z dnia 17 marca 1921 r. wprowadziła ustawa w dniu 3 sierpnia br. (Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej nr. 67 ex 22, pozycja 600) rozporządzenie wykonawcze powyższej ustawy konstytucyjnej i nareszcie mieć będziemy za miejsce najwyższą instancję sądowo-odwoławczą w sprawach orzeczeń i zarządzeń władz administracyjnych. — Najwyższy Trybunał Administracyjny z siedzibą w Warszawie rozpatrywać będzie skargi na zarządzenia i orzeczenia wydane w ostatniej instancji przez władze administracyjne rządowe i samorządowe. Z kompetencji Trybunału tego są wyłączone: a) sprawy należące do właściwości sądów zwyczajnych lub specjalnych, b) sprawy, w których władze administracyjne uprawniające są do rozstrzygania według swobodnego swego uznania, c) sprawy mianowania na publiczne urzędy i stanowiska, o ile chodzi o pogwałcenie zastrzeżonego w ustawie prawa, ich obsadzenia lub przedstawienia kandydatów, d) sprawy, dotyczące reprezentacji Państwa i obywateli wobec państw i władz obcych, oraz sprawy, bezpośrednio z powyższymi związane, e) sprawy, dotyczące działań wojennych, ustroju siły zbrojnej i mobilizacji, z wyjątkiem spraw zaopatrzenia i uzupełnienia armii, f) sprawy dyscyplinarne.

Skarga do Trybunału nie wstrzymuje wykonania zaskarżonego orzeczenia lub zarządzenia, lecz władza administracyjna, a w razie odmowy Trybunału, na wniosek skarżącego może wstrzymać wykonanie. — Zaskarżyć do Trybunału zarządzenie lub orzeczenie władzy administracyjnej uprawniony jest każdy obywatel, który sądzi, że naruszono jego prawo lub go obciążono obowiązkiem względnie karą bez podstawy prawnej. Skargę należy wnieść bezpośrednio do Trybunału w terminie dwumiesięcznym, licząc od dnia doręczenia decyzji ostatniej instancji władzy administracyjnej. Pozwana władza wzywa Trybunał do udzielenia aktów dotyczących przedmiotu skargi, a zainteresowana strona obowiązana jest ich dostarczyć pod groźbą wydania wyroku na podstawie stanu faktycznego przedstawionego w skardze lub rozprawie. Skarżący władny jest przypoznać do sprawy osobę trzecią, na której niekorzyść żąda uchylecia przeczenia lub zarządzenia władzy administracyjnej, a osoba trzecia i bez przypoznania może domagać się dopuszczenia jej do uczestniczenia w sprawie i do obrony praw swych, a i Trybunał winien baczyć, by w postępowaniu mogły być wysłuchane wszystkie osoby, których praw może dotyczyć wyrok.

Do skargi zawierającej imię i nazwisko i dokładne miejsce zamieszkania skarżącego i pełnomocnika dodać trzeba o znaczenie zaskarżonego orzeczenia z podaniem daty doręczenia oraz powodów zaskarżenia, jak również dołączyć odpisy skargi i załączników w tylu egzemplarzach, ile jest stron pozwanych i przypozwanych w sprawie. Rozumie się także przepisana opłatę stemplową.

Trybunał może zwolnić skarżącego od przedstawienia odpisów i załączników. Skargi nie mające wynogów ustawą przewidzianych mają być w przeciągu naznaczonego czasu uzupełnione, a w razie niedokonania tego warunku — umorzona.

Rozprawa główna odbywa się z reguły w składzie 5-ciu

sędziów. Jeżeli sprawy nie decyduje się merytorycznie, to posiedzenie nie jest jawne i może odbywać się w zmniejszonym komplecie trzech sędziów. Trybunał ma jednak prawo zarządzić rozprawę główną. Tylko w rozprawie głównej mogą uczestniczyć strony i zastępcy. Komplet orzekający może jednak przekazać rozstrzygnięcie kwestii prawnej bądź składowi zwiększonemu do 9-ciu sędziów, bądź też ogólnemu zgromadzeniu sędziów Trybunału.

Obrazy i rozprawy zwiększonego kompletu względnie ogólnego zgromadzenia sędziów Trybunału są niejawnie, a więc i uczestnictwo zastępców stron jest wykluczone.

W razie ubóstwa skarżącego lub też przypozwanego może być przydany zastępca z urzędu, jak również może być przyznane całkowite lub częściowe zwolnienie od opłat.

Wyrok na piśmie doręcza się stronom. Każda ze stron może żądać wyłączenia sędziego, gdy zachodzi uzasadniona przyczyna do powątpiewania o jego bezstronność. O ileby zaś strona podniosła jako powód wyłączenia sędziego nieuzasadniony, krzywdzący go zarzut, to naraziłaby się na odpowiedzialność karną za obrazę sędziego.

Sądownictwo administracyjne jest gwarancją praworządności konstytucyjnej, a powstałe Najwyższego Trybunału Administracyjnego z wielu względów posiada na polu rozkwitu administracji naszej państwowości doniosłe znaczenie. Nie możemy bowiem zaprzeczyć, że dotychczasowa działalność naszych organów administracyjnych, — co prawda powstała w trudnych warunkach organizacyjnych — nie obeszła się bez wypadków samowoli i biurokracji oddzielniczoj po zaborcach, nad czym będzie obecnie czuwał Najwyższy Trybunał Administracyjny. Jednakowoż nie tylko na tem polega doniosłość powstania Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Dzięki właśnie egzystencji tej najwyższej instancji w sprawach administracyjnych uzyskuje administracja rządowa i samorządowa instytucję orzekającą w najtrudniejszych kwestiach prawnych. Powstanie jednolitej instancji Najwyższego Trybunału Administracyjnego zawierać będzie cenne wskazówki dla władz w rozstrzyganiu spraw do nich należących, jak to ma miejsce w sądownictwie cywilnym i karnym. Również i na prawodawstwo powstanie Najwyższego Trybunału Administracyjnego wpływ mieć będzie niemały, gdyż czynnik ustawodawczy droga analizy orzeczeń Trybunału mieć będą olbrzymi i wartościowy materiał przy wydawaniu nowych ustaw.

Powstanie Najwyższego Trybunału Administracyjnego ma jeszcze to pierwszorzędne znaczenie, że stanowić będzie dalszą koncentrację administracji i sądownictwa trzech byłych dzielnic w integralną część państwa, na czem organizacja państwowa i poczucie jednolitości w społeczeństwie zyska ogromnie.

Dalej powołanie do życia Najwyższego Trybunału Administracyjnego do podziału władzy na ustawodawczą, sądową i administracyjną, zgodny z duchem czasu na polu organizacji państwowości i sądownictwa, według najnowszych teorii z tej dziedziny. — Świadczy to, że nowopowstała Polska chce iść drogą praworządności i kultury, śladem państw Zachodniej Europy.

Bronisław Kalwary.

O bibliotekę dla byłych żołnierzy i powstańców.

„Inter arma silent musae“!

Wśród szczeru oręża nie było miejsca na słodkie tory pieśni czy poważne słowa nauki, ale skoro umilkły surmy bojowe a wawrzyn zwycięstwa uwieńczył skroń bohaterów, czas ukazać uprzejme oblicze muzom, czas zwrócić serce i umysł ku niezgłębionemu królestwu ducha ludzkiego.

Dziś, gdy ojczyzna nasza wyszła zwycięsko z wieloletnich zapasów z przemocą i chytrością wrogów, gdy czynimy pamięć tych, którzy legli na polu chwały w boju o wolność, nie zapominać o tych, którzy ożywni szczytną myślą poświęcenia krwi i życia za świętą sprawę żyją wśród nas jako żywy pomnik straszniejszej może od śmierci ostatniej kampanii wolnościowej!

Nadeszła teraz chwila, w której bojownicy wolności, byli żołnierze naszej armii regularnej czy powstańczej, złożąwszy ojczyźnie daninę krwi, wracają do pracy nad sobą Łączą się w „Towarzystwa Powstańców i Wojaków“ celem powetowania strat poniesionych na niwie duchowej!

Jedną z najważniejszych plekających kwestji dotyczących się byłych żołnierzy i powstańców polskich jest kwestja naukowo-oświatowa. Z całego Pomorza jak ono szerokie i dalekie odzywały się głosy byłych żołnierzy i powstańców „Nauki“, „Światła“!

Aby tym słusznym żądaniom uczynić zadość, „Tymczasowy Zarząd Okręgowy Towarzystw Powstańców i Wojaków“ Pomorza, powziął myśl utworzenia biblioteki, z której mogłyby korzystać wszystkie Towarzystwa Powstańców i Wojaków na Pomorzu. Lecz utworzenie takiej biblioteki, zwłaszcza dziś w czasach szalejącej drożyzny, jest rzeczą wprost niemożliwą bez czynnego poparcia szer. warstw społeczeństwa. To też Tymczasowy Zarząd Okręgowy Towarzystw Powstańców i Wojaków na Pomorzu zwraca się z gorącą prośbą do wszystkich, aby pomni z jednej strony na doniosłe znaczenie sprawy, z drugiej zaś na zasług naszych byłych żołnierzy i powstańców — zechcieli przyczynić się do wzniesienia takiej placówki, jaką jest biblioteka.

Pożądane są przede wszystkim polskie książki z dziedziny historii Polski, literatury, prawa, ekonomji oraz dzieła naukowe z innych dziedzin. Datki w książkach przyjmuje księgarnia Braci Bażańskich, ulica Wybickiego oraz p. Wiktora Kulerskiego, ulica Wybickiego w Grudziądzu.

Dr. Zwierzański:

Kierownik Wydziału naukowo-oświatowego
Tymcz. Zarz. Okr. Tow. Powstańców i Wojaków.

Dwie wystawy ogrodnicze.

W Toruniu i Poznaniu.

Ubiegłej soboty otwarte zostały wystawy ogrodnicze uszereżowane przede wszystkim przez Izby Rolnicze: Pomorską w Toruniu i Wielkopolską w Poznaniu.

Pomorską wystawę, która mieści się w „Parku Wiktorji“ otworzył wojewoda p. Brejski. Otwarcie poprzedziło przemówienie wiceprezesa Pomorskiej Izby Rolniczej p. J. Donimierskiego z Łysomic, zaznaczając, że jest to w nowej Polsce wystawa tego rodzaju druga z rzędu w Toruniu. Zeszłoroczna była czysto owocowa, tego roku zaś dokładano wszelkich sił, ażeby zgromadzić wystawców z całego Pomorza i urządzić wystawę ogólną. Obecna wystawa daje więc obraz tego, co posiadamy i wskazówki, do jakich celów musimy dążyć. Cieszy nas bardzo, że i Wolne Miasto Gdańsk przylączyło się do wystawy i wystawiło kilka szkółek, których jeszcze brak na Pomorzu. Podobne wystawy jak obecna, powtarzać się będą rok rocznie, aby zachęcić.

Przed halą główną w ogrodzie śliczne okazy roślin parkowych Pomorskiej Izby Rolniczej i toruńskich ogrodników miejskich. Wnętrze hall przedstawia imponujące wrażenie. Obejmuje ono prawie wszystkie okazy flory, począwszy od najskromniejszego kwiatka a skończywszy na bardzo okazałych szkółkach drzew owocowych, dekoracyjnych, parkowych i in-

nych jaką wystawia firma A. Ratke z Pruszcza (Praust), Wolne Miasto Gdańsk. Z tutejszych ogrodników najwspanialsze ekspozyty wystawiły firmy Flora i Heuschel. Poza tem ekspozyty hodowców owoców, warzywa, nasion toruńskiej firmy Hozakowski i nowopowstała „Selekcja“, apteczka ogrodnicza (firma Salus-Toruń), ekspozyty dotyczące pszczelnictwa (firma Gehrke-Chojnice) itd.

Poza wymienionymi ogrodnikami należy wymienić firmy: Borman-Kowalewo, A. Krüger-Toruń, Greibe i Guderian-Toruń, majątność Warszewice, pow. toruński itd. Wszyscy wymienieni dostawili swoje ekspozyty w tak pięknych okazach, że wystawa obecna przewyższa bardzo znacznie ostatnią ogrodniczą wystawę w Warszawie.

Wielkopolską wystawę ogrodniczą w Poznaniu która mieści się w zabudowaniach Targów poznańskich, koło wierzby Górnośląskiej, otworzył prezydent miasta Kiedacz. W wystawie tej wzięli udział ogrodnicy poznańscy z dyrektorem ogrodów miejskich p. Marcincem na czele, jak i okoliczne dwory: Gościerzyn, Grabonóg, Runowo, Więckowice, Pamiętkowo, Niegołewo, Gultowy, Naramowice nadsyłają góry całe warzyw, kapusty, rzadkich odmian kartofli, dynie, ogórki, oraz jabłek i gruszek w odmianach bez liku.

Nauka, literatura i sztuka.

Międzynarodowy kongres nauk historycznych.

W roku przyszłym odbędzie się po przerwie dziesięcioletniej międzynarodowy kongres nauk historycznych. Od r. 1900, w którym się odbył pierwszy tego rodzaju kongres w Paryżu, zwołano trzy dalsze, a mianowicie do Rzymu (1903), Berlina (1908) i do Londynu (1913). Miały się one odbywać regularnie co 5 lat. Piąty miał mieć miejsce w Moskwie w r. 1918.

Inicjatywę do wznowienia kongresów historycznych dała londyńska Royal Historical Society, która zaproponowała jako miejsce przyszłego kongresu Brukselę. Stąd belgijscy historycy pracują obecnie nad zorganizowaniem kongresu, który odbędzie się podczas wakacji wielkanocnych od 8 do 15 kwietnia 1923 roku, to jest w drugim tygodniu po Wielkanocy.

Z Uniwersytetu Ludowego w Dalkach.

Uniwersytet Ludowy w Dalkach pod Gnieznem urządza kurs dla młodzieży meskiej od 1 listopada 1922 r. do 31 marca 1923.

Plan nauki: Język polski, historia polska i współczesny ustrój Polski, literatura polska, apologetyka, historia powszechna, geografia i astronomia, rachunki i matematyka, przyroda, fizyka i chemia, gimnastyka szwedzka i śpiewy. Wycieczki do Poznania, Gniezna, Kruszwicy i Lednógory. Uczy dwóch profesorów stałych i nauczycieli z szkoły powszechnej.

Kandydaci winni mieć przynajmniej 18 lat i wykazać się, że już mają zawód w ręku, a mianowicie, że są rolnikami, rzemieślnikami, robotnikami itd. Ponadto kandydaci winni umieć czytać biegle i jako tako pisać. Do wniosku o przyjęcie należy dołączyć obszerny życiorys, własnoręcznie napisany.

Koszta nauki i utrzymania wynoszą: w gotówce 10 000 marek miesięcznie, w naturaljach jednorazowo 1 ctr. pszennej maki, 1 ctr. żytniej maki, 10 funtów słoniny, 10 ctr. węgla i pół metra drzewa. Pierwszą ratę miesięczną płaci się zaraz po odebraniu zawiadomienia o przyjęciu. Zabrać należy pościel z dwiema powłokami i siennik. Reczniki i prześcieradła dostarcza Zakład.

Zgłoszenia należy skierować do Towarzystwa Czytelni Ludowych, Poznań, pl. Wolności 18.

Ks. Antoni Ludwiczak, kierownik.

Pomorska Szkoła Sztuk Pięknych w Grudziądzu.

Pod kierownictwem artysty malarza prof. Wacława Szczepilewskiego zostanie otwarta z dniem 1 listopada w Muzeum Szkoła Sztuk Pięknych. Bliższych informacji udziela Sekretariat Szkoły, ulica Lipowa 32 II ptr.

Konkursy w szkolnictwie.

Jak się dowiadujemy, ogłoszony został konkurs na etatowe stanowisko kierownika wydziału mechanicznego państwowej średniej szkoły technicznej kolejowej w Warszawie.

Kandydaci, inżynierowie dyplomowani z praktyką pedagogiczną, winni złożyć w min. W. R. i O. P. podanie ze świadectwami i curriculum vitae z powołaniem się na opinie dwóch osób wiarogodnych.

Nowi wizytatorowie w szkolnictwie powszechnem.

P. Fedorowicz, inspektor szkolny z Siedlec, poprzednio inspektor w Koninie zamianowany został wizytatorem szkół w okr. szkolnym poleskim p. Krzywoblocki, inspektor szk. z Ostrowa, wizytatorem szkół w okręgu łódzkim p. Bornicki, inspektor szk. w Jędrzejowie, wizytatorem w okręgu wołyńskim, a p. Siemiradzki, nauczyciel szkoły im. Wawelberga i Rotwanda został powołany w charakterze wizytatora do ministerjum W. R. i O. P.

Rezygnacja dyrektora departamentu.

Dyrektor departamentu szkół zawodowych, p. Miklaszewski zrezygnował ze swego stanowiska. P. Miklaszewski jest również dyrektorem wyższej szkoły handlowej w Warszawie i zamierza obecnie poświęcić się w zupełności szkolnictwu handlowemu.

Wiadomości streszczone.

Budżet krakowskich Teatrów Miejskich na rok 1922-23 obejmuje na płace 483 miliony, na honoraria 65 milionów, na fundusz emerytalny 40 milionów, na opał 10 milionów, na światło 6 milionów, na taniemi 36 milionów, na czynsz Teatru Nowego 8 300 000. Dochody prelinowano z trzech Teatrów na 661 milionów marek.

Najporczywszy 12894A
ból głowy i migrenę
usuwać proszki z kugutkiem
MICREONO NERWOSIN
przedają wszystkie apteki i drogerje.
HURT. Umbreit & Co, Poznań

Rozmaitości.

× Świadek w sukniach kobiecych. Pewną właścicielkę hotelu oskarżono o tolerowanie podejrzanym schadzek. Prokuratura żądała ukarania, motywując tem, że oskarżona nie mogła mieć wątpliwości co do osób swych gości. Na to adwokat powołał przed sędziów pewną damę, siedzącą na ławie świadków i zażądał jej przesłuchania.

Ku zdumieniu obecnych, pokazała się, że rzekoma dama jest mężczyzną. Był to pewien aktor, przebrany w suknie kobiece, który należał do klientów owego hotelu. Wykorzystując ogólne wrażenie obrańca wniósł o uwolnienie pod sądnej, gdyż jeśli cały trybunał nie poznał w kobiecie mężczyznę, to skąd ona — zwykła śmietniczka — miała posiadać bystrzejszy wzrok? Trybunał zawstydzony uznał słusność argumentacji i oskarżoną uwolnił.

× Rozmówki kartoflane. Pewien ofiwyateł ziemski w Austrii, właściciel większej ilości zasadzonego pola ziemniakami, postawił na skraju pola tablicę z napisem: „Dobrzy ludzie nie kradną kartofli!“ Na drugi dzień widniał już na tablicy napis dorobiony przez jakiegoś sprytnego dowiecniśia: „Dobrzy ludzie sprzedają centnar kartofli za 600 koron!“

Pamiętaj!

Pamiętaj o tem, **abyś się przekonał na-tychmiast**, czy nazwisko twoje, twojej żony i twoich dzieci, które ukończyły do dnia 17 sierpnia br. 21 rok życia, **jest wpisane na listy wyborcze!**

Są one wyłożone w myśl zarządzenia generalnego komisarza wyborczego **tylko do 5 października włącznie.**

Wiadomości bieżące.

Kalendarz: Czwartek: Bolesława. Wschód słońca 6.8, zachód 5.28. Wschód księżyca 5.26, zachód 5.15.

MUZEUM otwarte w środy i soboty od godziny 12 do 2, w niedziele i święta od godz. 11 do 2.

BIBLIOTEKA I CZYTELNA T. C. L. otwarta w dni powszednie od godz. 5—7, dla dzieci w środy i soboty od godz. 4—5.

—** Nareszcie zawiązał dzień od dawna wyczekiwany przez mieszkańców Małego Tarpna, dzień poświęcenia kapliczki, która jest zaczątkiem wielkiego kościoła. W poświęceniu wzięli tłumny udział wierni z Małego Tarpna i wszyscy księża z Grudziądza. Poświęcenia dokonał ks. proboszcz Dembek. Podczas mszy św. śpiewał nadzwyczaj pięknie chór panien z Grudziądza pod batutą i przy akompaniamencie org. p. Heyny.

Po mszy św. ks. proboszcz przedmówił w pięknych, podniosłych słowach, wskazując na opatrność Boską, która dozwala postawić świątynię w tej miejscowości, gdzie przed wiekiem istniał Dom Boży za czasów dawnej Polski.

Ks. proboszcz zakończył swe przemówienie podziękowaniem ofiarodawcom za dostarczenie funduszy na budowę kościoła, jak i nie mniej tym wszystkim, którzy przyczynili się do uświetnienia uroczystości poświęcenia kapliczki, dekorując ją przepysznymi kwiatami i zieleńmi.

Równocześnie z poświęceniem kapliczki dokonał ks. proboszcz poświęcenia mieszkania ks. Bleriqu'a, kuratora kapliczki.

W kapliczce, która jest zarazem przedsionkiem do budującego się kościoła, mieści się ołtarz główny z figurą Serca Pana Jezusa (stad nazwa kapliczki) w otoczeniu aniołów, mały ołtarz z wizerunkiem Matki Bożej otrzymany z Fary, figura św. Antoniego, konfesjonał itd. Zaprowadzono już także oświetlenie elektryczne, ażeby i w godzinach wieczornych wierni mogli korzystać z Domu Bożego. Obok kaplicy jest mały pokój który służy za zakrystię.

Wszystko to jest dziełem naszego ks. proboszcza Dembka. Nie szczędzi on ani trudów, ani kosztów, ażeby kościół w Małym Tarpnie został zbudowany jaknajprędzej. Kapliczka pod wezwaniem Serca Pana Jezusa jest początkiem tego kościoła. Od ofiarności wiernych zależeć będzie kiedy budowa dokonana zostanie.

Obecnie w kapliczce codziennie odbywać się będzie msza św. o godzinie 7-mej rano, a w niedziele i święta msza św. o godzinie 9-tej, i suma o godzinie 11 i pół w południe.

W ten sposób bodaj po części rozwiązana została kwestja braku miejsca w Świątyniach Pańskich, gdyż mieszkańcy Małego Tarpna i okolicy będą mogli uczęszczać na nabożeństwa do kapliczki pod wezwaniem „Serce Pana Jezusa“.

—** Z Teatru. W czwartek rano o godzinie 10-tej będzie w kościele farnym na intencję rozwoju kulturalnej placówki, jaka jest teatr polski na kresach, odprawiana uroczysta msza św. O liczny współudział uprasza Dyrekcja i Artysty. Pieśni kościelne w interpretacji p. Palczewskiej i p. Szynalskiego oraz orkiestra 64 pp. pod batutą p. Dawidowicza przyczyniła się do podniosłego nastroju.

Wieczorem o godzinie 7-mej nastąpi otwarcie teatru, a po przedstawieniu o godzinie 11-tej odbędzie się w salach Hotelu Warszawskiego raut towarzyski. Na piątkowe i sobotnie przedstawienie „Kościuszki pod Racławicami“ są już ważne abonamentowe bony oraz niżki urzędnicze. W niedzielę premiera Fredry „Ożenie się nie mogę“, komedia w 3 aktach okraszona zdrowym, staropolskim humorem.

P. S. Zaproszenia na raut są do odebrania w składzie cygar p. Wawrzyniaka.

—** Z Koła Oficerów Rezerwowych Okr. P. K. U. Grudziądz. Zebranie miesięczne członków Koła odbędzie się w sobotę, 7-go bm. o godzinie 20-tej w lokalu p. Dominiakowskiego przy ulicy Strzeleckiej. Zarząd.

—** Do naszych Pań Ziemianek i Obywaterek powiatu i miasta Grudziądza, które zdają sobie sprawę z doniosłości spełniania w czasach dzisiejszych obowiązków obywatelki-Polki apelujemy o stawienie się gremjalnie na ogólne zebranie w piątek 6-go bm. o godzinie 2-giej w Bazarze.

Wygłoszone będą referaty wszystkie kobiety-Polki zainteresować mogące oraz omawiane będą kwestje na czasie m. in. nasze obecne położenie polityczne i fakty stanowisko Polka-chrześcianka wobec niego zająć powinna. Zatem niechaj żadnej z nas w Bazarze nie zabraknie!

Przewodnicząca Koła Ziemianek na pow. Grudziądz.

—** Na budowę kościoła w Kościężynie ofiaruje pan Adam Ahl z Grudziądza 4000 (cztery tysiące) marek.

—** Wycieczka kupców i przemysłowców na Wystawę Pływającą. Izba Handlowo-Przemysłowa w Grudziądzu, Związek Towarzystw Kupieckich na Pomorze i Towarzystwo Przemysłowców w Grudziądzu podaje niniejszem do wiadomości kupiectwa i przemysłowców polskich w Grudziądzu, że — po porozumieniu z kierownictwem przybyłej do Grudziądza Wystawy Pływającej na Wiśle — we czwartek dnia 5. bm. o godzinie 2-giej po południu będzie miała miejsce zbiorowa wycieczka kupców i przemysłowców na Wystawę. W sali odczytowej Wystawy jej organizator i kierownik res-

daktor W. Geysztor wygłosi odczyt o obecnym stanie gospodarczym Polski, poczem oprowadzi zgromadzonych po Wystawie, udzielając objaśnień.

Pożądanym jest jak najliczniejszy udział w wycieczce. Zbiórka o godzinie 2-giej po południu bezpośrednio na Wystawie (na Wiśle nawprost Magistratu).

Izba Handlowo-Przemysłowa w Grudziądzu. — Związek Towarzystw Kupieckich na Pomorze. — Tow. Przemysłowców w Grudziądzu.

—** Plan pobytu Wystawy Pływającej w Grudziądzu. Przedstawiciele Wystawy, delegowani do Grudziądza na parę dni przed przybyciem Wystawy do naszego miasta, w porozumieniu z władzami miejskimi, szkolnymi i wojskowymi, oraz z instytucjami społecznymi ułożyli następujący plan pobytu Wystawy w Grudziądzu:

Dnia 4 bm., w pierwszym dniu pobytu Wystawy, o godzinie 12-tej w południe miała nastąpić uroczyste otwarcie Wystawy z udziałem władz i delegacji. Od godziny 1-szej Wystawa jest otwarta dla publiczności. Jednocześnie pomiędzy godziną 1.30 a 5.30 w mieście w sali kinoteatru „Orzeł“ prelegenci Wystawy mają wygłosić 4 odczyty bezpłatnie dla żołnierzy (o polskim przemysle i o zdrowiu). O godzinie 5-tej w sali Hotelu Warszawskiego odczyt na te same tematy dla oficerów.

Dwóch następnych dni, 5 i 6-go bm., zrana od godziny 7-mej do 11-tej zwiedza Wystawę bezpłatnie wojsko, zaś od godziny 11-tej do godziny 2-giej — za ulgową zapłatą — szkoły. Odczyty w tych dniach będą wygłaszane: od 8-mej do 11-tej rano — w szkołach (po 3 dniennie), i od 1.30 do 5.30 znowu w sali kina „Orzeł“ — dla wojska (po 4 dniennie). Poza tem dnia 5 bm. o godzinie 2-giej odwiedzą wystawę zbiorowo kupcy i przemysłowcy, dla których odczyt o obecnym stanie gospodarczym Polski zostanie wygłoszony w sali odczytowej Wystawy.

Publiczność zwiedza Wystawę codziennie od 2-giej (względnie i wcześniej) do późnego wieczora. Wieczorem kino wystawowe daje dwa seansy: o 7-mej i o 8.30.

—** Na wystawie pływającej na Wiśle znajduje się również kiosk-reklamowy słynnego Towarzystwa Żeglugi Morskiej „Cunard Line“, którego przedstawiciel udziela na miejscu wszelkich informacji, dotyczących wyjazdu do Ameryki i Kanady. Nadmieniamy, że „Mauretania“ (będąca własnością powyższego Towarzystwa), pobiła rekord szybkości w tym roku, przejeżdżając Ocean w cztery i pół dnia. Towarzystwo „Cunard Line“ posiada swą Centralę na Polskę w Warszawie przy ulicy Marszałkowskiej 154.

—** Baczność! — wypożyczający książki z Biblioteki T. C. L. („Museum“). Zwracamy uwagę (o czem już pisaliśmy) wszystkim wypożyczającym książki z Biblioteki T. C. L., że od 1 bm. obowiązują nowe godziny w których otwarta jest Biblioteka i Czytelnia T. C. L. a mianowicie codziennie od godziny 5 do 7-mej wieczorem. Również przypominamy o podwyższeniu przez Komitet T. C. L. kaucji za wypożyczenie książek (obecnie 1000 marek) oraz opłaty miesięcznej, która wynosi 200 marek.

—** Od p. Józefa Kitowskiego z Grudziądza otrzymaliśmy „sprostowanie“, powołujące się na § 11 prawa prasowego, lecz nie odpowiadające bynajmniej wymogom tego prawa. W sprostowaniu tem twierdzi p. Kitowski, że „nieprawdą jest“ jakoby był prorokował, że wkrótce będzie rewolucja, i że ludzie czarnej listy należy „powywieszać na latarniach ulicznych“. Tyle faktyczne sprostowanie. W dalszych wywodach przyznaje p. Kitowski, że powiedział, iż ludzi, którzy dawniej szli za programem Z. Z. P. a teraz zeń wystąpili, należy zaliczyć do czarnej listy, i „gdy tak więcej ludzi postępować będzie, spowodować mogą rewolucję“. — a wtedy „ja te osoby jako sprawców też uważać będę musiał i się niemi zajmę“.

Gadanie takie p. Kitowskiego zgadza się najzupełniej z oświadczeniem jego na zebraniu Chrześc. Nar. Stron, Pracy, zwołanem w celu omówienia spraw inwalidzkich, na którym to powiedział, że głosowałby nawet na komunistę, byleby załatwić sprawę inwalidów, a gdy mu z pośród zebranych zwrócą uwagę, że „przecież chyba nie na komunistę“, powtórzył wyraźnie: „tak i na komunistę“!

Z gadania i pisanja p. K. wynika, że jest komunistą z krwi i kości, tylko sobie z tego nie zdaje sprawy.

—** Jarmark na Pomorzu w październiku. W obrębie województwa pomorskiego odbędą się jarmarki jak następuje:

W Nowemmieście, pow. lubawski 4 października, w Podgórzu, pow. toruński 4 października, w Brodnicy, pow. brodnicki 5 października, w Popólnie, pow. świecki 5 października, w Grudziądzu, pow. grudziądzki 6 października, w Nowem, pow. świecki 6 października, w Kowalewie, pow. wąbrzeski 7 października.

—** Bassermann w filmie „Ostatnia przysługa“ występuje od wtorku do czwartku włącznie w kinie „Apollo“. Pierwszorzędnej wartości kulturalna sztuka tylko raz pokazuje się na ekranie naszych kinoteatrów. Prócz tego filmu składa się na program wielka atrakcja strzelecka. Słynny na całym świecie mistrz strzelecki, zwany „Tajemniczy strzelec“ dokonywa w swej atrakcji najrozmaitsze niebawale sztuki, które każdemu, który interesuje się strzelaniem, razdymy poznać. Kto uzyskać chce 100 000 marek nagrody za więcej tajemniczy i celny strzał, jaki gwarantuje p. Flaubert, niechaj spróbuje mierzyć się w „Apollo“ z mistrzem świata.

Program zjednoczonych kinoteatrów na najbliższy czas poznać można w wystawie kina Apollo.

—** Jednostki administracyjne w Polsce. Z opracowanych obecnie wyników spisu ludności okazuje się na ile i jakich jednostek administracyjnych dzieli się Polska.

Państwo polskie podzielone jest na 15 województw, z czego przypada: na dawny zabór rosyjski (b. Królestwo Kongresowe i Kresy Wschodnie) 8, na były zabór pruski 2, na były zabór austriacki 4, jedno zaś (przyszłe) województwo Śląskie po ostatecznym zorganizowaniu składać się będzie z polskich części Górnego i Cieszyńskiego Śląska, a więc z obszarów należących niegdyś do dwóch zaborów. Szesnaste województwo Wileńskie tworzy się obecnie.

Ponadto miasto stołeczne Warszawa równouprawnione jest pod względem administracyjnym z województwem.

Województwa dzieli się na powiaty, których, bez Górnego Śląska i Ziemi Wileńskiej, jest obecnie 263, przyczem największą ilość powiatów posiada województwo Poznańskie (38).

Największą jednostką administracyjną jest gmina wiejska lub miejska, lub w byłej dzielnicy pruskiej, a częściowo i byłej austriackiej — obszar dworski. Należy przytem zaznaczyć, że pojęcie gminy wiejskiej w Małopolsce i Wielkopolsce różni się od pojęcia gminy w byłym zaborze rosyjskim; tam prawie każda miejscowość stanowi oddzielną gminę, gdy tymczasem w byłym zaborze rosyjskim gmina wiejska składa się z kilku, kilkunastu, a na Kresach Wschodnich nawet kilkunastu miejscowości.

Ogółem jest w Polsce 12 257 gmin, 4 012 obszarów dworskich.

—** Kino „Korso“. „W krainie śniegów i złota“, dramat w 6-ciu aktach. Zdjęcia dokonano w Alasce.

—** Budowa domów akademickich. Wobec nader niskiego czesnego akademickiego Centrala Bratnich Pomocy Studentekich wprowadziła za zgodą władz akademickich opłatę dodatkową w wysokości 10 000 marek, którą wpłaca kandydat (tka) w chwili wstąpienia do uczelni.

Dodatki te pobierane są we wszystkich wyższych uczelniach państwa i przeznaczone są na budowę domów akademickich. Niezamożnych komisja kwalifikacyjna zwalnia z tego dodatku, względnie wpłaca go za nich sama.

—** Związek miast polskich a międzynarodowy Związek Merów. Jak się dowiadujemy, Związek miast polskich postanowił przystąpić do międzynarodowego Związku Merów.

Ruch towarzyszy.

—** Pierwsze posiedzenie placówki Związku Hallerczyków. Dnia 1 października 1922 r. o godzinie 11 przed południem w lokalu p. Czaplińskiego przy ulicy Chełmińskiej nr. 26 odbyło się zebranie byłych Hallerczyków z Grudziądza i okolicy. W zebraniu brało udział 33 członków. Na przewodniczącego wybrano p. Pańkiewskiego, na sekretarza p. Walczaka, na skarbnika p. Lecha, następnie p. Kaźmierski odczytał statut nadesłany z Warszawy. Ustalono sprawę statutu pozostawić aż do zjazdu w Bydgoszczy oraz w Katowicach. Członkowie złożyli 7 600 marek jako pożyczkę na najpotrzebniejsze wydatki, za co przewodniczący zebrania złożył ofiarodawcom najserdeczniejsze podziękowanie za tak hojny dar. Następnie przewodniczący p. Pańkiewski dziękując członkom za tak liczne przybycie, prosił, aby na następne zebranie również się tak licznie zebraли i przyprowadzili kolegów, którzy jeszcze nie należą do naszego związku, zamknął zebranie.

—** Zebranie organizacyjne Koła Urzędników Skarbowych. W piątek dnia 29 września br. odbyło się zebranie organizacyjne miejscowego Koła Urzędników Skarbowych miasta i powiatu grudziądzkiego.

Po obszernej dyskusji nad działalnością Zarządu Okręgowego Pomorskich Urzędników Skarbowych wyrażono temuz wotum nieufności i przystąpiono do wyboru nowego Zarządu, któremu poruczono dalszą organizację kół urzędniczych na całym Pomorzu i zwołanie Zjazdu Delegatów Kół, na którym przystąpi się do wyboru nowego Zarządu Okręgowego.

W skład tymczasowego zarządu wybrano kol. Rozborskiego jako prezesa, oraz kol. Suchcica, Kalwarego, Szczepańskiego, Schulca, Stołowskiego, Hlebowicką, Pierzchałę Solmana, Pilcka jako członków.

Zarząd przystępując do prac organizacyjnych nawołując kolegów do solidarnego z zrzeczenia się, dla obrony swoich materialnych interesów, kształcenia się zawodowego i koleżeńkiego, celem podniesienia poziomu moralnego korpusu urzędniczego.

W środę dnia 4 bm. o godzinie 8-mej wieczorem odbędzie się nadzwyczajne zebranie Tow. Kupców Samodzielnych, w lokalu Centrali, Wybickiego 31, na które uprzejmie zaprasza członków Zarząd.

—** W związku z odbyć się mającym w dniu 14 października br. w Toruniu, Zjazdem Delegatów Towarzystw Kupców Samodzielnych na Pomorzu, odbędzie się w dniu 4 października o godzinie 8-mej wieczorem w Centrali Związku Wybickiego 31 Nadzwyczajne Zebranie Stow. Kupców Samodzielnych w Grudziądzu na które uprzejmie zaprasza Szan. pp. członków Zarząd.

Z Pomorza.

—** TORUŃ. (Samobójstwo.) Toruńskie „Słowo Pomorskie“ donosi: W niedzielę w godzinach popołudniowych na drugim brzegu Wisły opodal ruiny zamku Dybow popełnił samobójstwo wystrzałem z rewolweru 17-letni syn tutejszego wojewody p. Brejskiego. Czyn ten, jak się dowiadujemy, popełnił młodzieniec pod wpływem ciężkiego rozstroju nerwowego.

—** WIELKIE ŚLIWICE. (Wiec Chrześc. Nar. Stron. Pracy). Piszą nam: W ubiegłą niedzielę odbył się wiec Chrześc. Nar. Stron. Pracy przy licznych udziałach okolicznych włościan i robotników.

Po ukonstytuowaniu się zarządu wiecu zabrał głos p. red. Pałeczki z Grudziądza, który w swoim referacie p. t.: „Kto wynosi korzyści z walki klasowej“ udowodnił, że korzyści dotychczas wynosił tylko ci, którym nigdy nie zależało na dobrobycie Państwa polskiego.

Dawając jasny pogląd na działalność dotychczasowych rządów lewicowych, referent zaznaczył, że silnie zjednoczeni musimy przystąpić do walki z żydowsko-niemiecką masonerią a porzucić partie te, które łączą się lub popierają Niemców i Żydów.

W dowód zrozumienia gorących słów przystąpiono do dyskusji, w której ks. wik. Felchnerowski poparł wywody p. P., do założenia Chrześc. Nar. Stron. Pracy, do którego wstąpiło kilkadziesiąt członków. Wiec ukończono okrzykiem „Niech żyje Korfanty“.

Z całej Polski.

—** POZNAŃ. (Milionowe kradzieże.) Na placu Wolności nr. 3 ze składu jubilerskiego, Marchlewskiego skradziono znaczną ilość biżuterji na bardzo poważną sumę — W miejscowości Krzyżownik skradziono pułkownikowi Kulczyckiemu futro, garderobę, bieliznę na sumę 400 000 marek. Część skradzionych rzeczy odebrano fernalowi Białejowi Zdanowskiemu.

Poznań w Cyrach. Według danych Urzędu Statystycznego miasta Poznania za miesiąc sierpień w ciągu tego miesiąca urodziło się w Poznaniu 545 dzieci, z czego 522 żywych. Zgonów zanotowano 320, z czego 132 w wieku ponad 15 lat. Małżeństw zawarto 139. Przybyło do Poznania w ciągu miesiąca 1357 osób, ubyło 1579, co daje odpływ z miasta 222 osób. Pod względem wyznaniowym, ruch ludności przedstawiał się w następujący sposób: katolików ubyło 41, ewangelików 137, izraelitów 42, innych wyznań 2. W

miesiącu sprawozdawczym przypada w stosunku rocznym na 100 mieszkańców, urodzeń żywych 357, zgonów 219, małżeństw 0,95, różnicy przyrostu i odpływu 1,52, ogólnego przyrostu ludności 0,13. Policji nie zgłoszono 136 wypadków chorób zakaźnych a mianowicie 10 błonicy, 24 płonicy, 6 tyfusu brzusznego, 4 febrę połogowej, 9 jaglicy, 26 gruźlicy płuc, 51 dysenterji i 6 innych chorób. Ogółem do szpitali miejskich wpłynęło 392 osób. Ubogich w opiece obwodowej znajdowało się przez miesiąc sprawozdawczy 1727, w ciągu mie-

siąca przybyło 12. Na rzeźnię miejską i targowisko spędzono ogółem 11 638 sztuk bydła ubito 9 565 sztuk. Średnia miesięcznej temperatury za miesiąc sierpień wynosiła 16,4 C. Po żarów w mieście było 5 z czego 1 średni i 4 małe. Przyjezdnych zgłoszono 6933 osób, z czego w hotelach 6215. Z pośród zgłoszonych przyjezdnych 529 przybyło z zagranicy.

Drukarnia Pomorska Tow. Akc. Grudziądz.
Za redakcję: Izidor Średzki

Do Czytelników „Głosu Pomorskiego“

Już prawie wszyscy czytelnicy „Głosu Pomorskiego“ przekonali się, czy to będąc osobiście w naszym składzie, czy też po otrzymaniu zamówionych u nas towarów pocztą, że „Warszawska Spółka Manufakturowa“ jest najszybszym źródłem zakupu towarów bławatniczych, o czym zresztą świadczą także tysiące listów, przybywających do nas ze wszystkich niemal stron Rzeczypospolitej od klientów naszych, którzy składają się ze wszystkich warstw ludności, jak: generałowie, inżynierowie, obywatele ziemscy, adwokaci, lekarze, konsumy, kółka rolnicze, duchowieństwo, szpitale i t. p.

Zamawiający u nas towary zostają naszym stałym klientem, o czym świadczą częste zamówienia.

Dlaczego posłaliśmy najlepszy i najtańszy towar? Odpowiedź bardzo prosta. Stale mamy wielkie zapasy towarów na składzie, kupujemy bezpośrednio z fabryk większe partje i dewizą naszą jest duży obrót - dobry towar - mały zysk. — Chcąc dać natul możność naszym klientom zamówienia towarów na nadchodzący

Sezon jesienny i zimowy

podajemy niżej cennik towarów, które wysyłamy po starych cenach.

Dział ubraniowy (męski).

Materiał (czysta wełna) pełnej szerokości, najnowszy, elegancki w dobrym gatunku, bardzo trwały i efektowny w kolorach: granatowym, czarnym, marengo, brązowym, zielonym i wiśniowym, w drobniutkie krateczki, paski lub gładki, o wyrobie jedwabno-miękkim niezbędnym dla wszystkich pragnących zaopatrzyć się w eleganckie ubranie na jesień i zimę. Cena za 3 metry gat. „A“ 14.900, gat. „B“ 16.500 i najwyższy gatunek „C“ mkp. 23.500, (gatunek „C“ sprzedawany jest wszędzie po mkp. 9.000 za metr.) gatunek „D“ 27.500 za 3 metry (gatunek „D“ sprzedawany jest wszędzie po 12.000 za metr)

Podszewki i dodatki do ubrań.

Do każdego odcinka ubraniowego dodajemy na życzenie PP. Klientów pełny komplet podszewki pod marynarkę, kamizelkę i spodnie, do rękawów i kieszeni. Gat. „A“ 6.000, gat. „B“ 7.500 i gat. „C“ mkp. 9.400 mkp.

Kupony na spodnie czysto-wełniane, czarne tło w białe paseczki do ubrań wizytowych po mkp. 7.000. 9600, i przedwojennej jakości czysto-kangarowy po mkp. 15.200 i 17.800. Dodatki do spodni po mkp. 1.800 i 2.5000

Polecamy na czarne lub granatowe ubrania dostojny po starych cenach:

Boston A mkp. 5.800 za metr	Boston D mkp. 11.000 za metr
B „7.500 „ „	E „14.000 „ „
C „8.800 „ „	F „17.500 „ „

(angielski)

Materiał, na który się specjalnie na pokrycie futer, bekiesz, tuzurków i t. p. w kolorach: czarny, marengo, popielaty lub granatowy. Gat. A mkp. 7.800, gat. B 9.000, gat. C 14.500 gat. D mkp. 18.000 za metr

Materiał grubszy specjalny na palta męskie lub damskie, jesienne lub zimowe „Velour“ we wszystkich kolorach, po lewej stronie kraty zastępują podszewkę, gat. A mkp. 8.500, gat. B 10.500. gat. C 12.200, i gat. D mkp. 16.000 mkp. za metr.

Polecamy materiał pluszowy w prasie na srodek, kurtki i t. p. w kolorach po 5.800 i 6.000 za metr

Materiały damskie.

Materiał „MODERN“ (czysto-wełniany), nadający się na suknie we wszystkich najmodniejszych kolorach (szerok. 110 cm.) po Mk. 4800 — za metr, wyższego gatunku „SZYK Nr. 100“ przedwojenny materiał ten polecamy na eleganckie, szykowne suknie teatralne, wizytowe i t. p. po Mk. 6500 metr.

Szwioty damskie najlepszego wyrobu pierwszorzędných fabryk zastępujące w zupełności angielskie materiały podwójnej szerokości we wszystkich kolorach po Mk. 2900 — wyższego gatunku 3200. — metr.

Nowość sezonu!

W nadchodzącym sezonie bardzo modne będą płaszcze damskie z pluszu lub materiału zamszu, wobec czego przygotowaliśmy większy zapas takowych.

Angielski oryginalny puszc desenh lub gładki, bardzo efektowny i trwały na dziesiątki lat, szerokości 180 cm. po Mk. 24500. — za metr (sprzedawany wszędzie w Warszawie po Mk. 35000. —) Na płaszcz potrzeba 3 m.

zamsze na damskie jesienki lub płaszcze zimowe we wszystkich najmodniejszych kolorach. Gat. A mkp. 11500. — gat. B 13000. — i gat. C 16200. — za metr. Na płaszcz potrzeba od 2 i pół do 3 metrów.

Posiadamy również damskie materiały — gabardina zagrzaiczna we wszystkich kolorach, specjalnie na kostjumy po Mk. 9000. — za metr (na kostjum potrzeba 3 i pół metra).

Sztuczki na spodniczki gładkie, w krateczki lub paski po Mk. 4800. —

„ „ „ „ „ „ 3500. —

„ „ „ „ „ „ 5800. —

z kaukaskiego jedwabiu

Dział płócien.

Małoplamy białe francuskie pełnej szerokości po Mk. 1500. — i 1700. — za metr.

Płótno białe na bieliznę, podszewki itp. sztuczka 17 m po Mk. 26500. — 28500. — i 31000. —

Flanels francuskie we wszystkich kolorach po 1300 i 1700 Mk. za metr.

Płócienuka białe w paski na ubranka dziecięce, bieliznę, fartuszki itp. po Mk. 1300. —

Zagrzaiczne zefiry na koszule po Mk. 1400. — 1600. — i 1800. — za metr.

Ręczniki białe, wyrob gładki lub waflowy, bardzo trwałe w praniu po Mk. 1200. — i 1500. — za sztukę

Obrusy białe, wysokiego gatunku na 6 osób po 5500 Mk., kolorowe w śliczne desenie po 7500 i 9000 Mk.

Baje we wszystkich kolorach podwójnej szerokości na suknie, szlafroki po 2400 Mk. za metr.

Prześcieradła białe gotowe (2 m) szerok. największej ze specjalnego płótna przescieradłowego po 5500 Mk. i lepszy gatunek Mk. 6200. — Specjalne czerwone płótno „Tyk“ na wyspy najlepszy gat. gwarant. nie przepuszcza perzy po mk. 1800. — i 2000. — za metr. — Chusteczki do nosa męskie wełnowe orig. sawajcarskie po Mk. 5800. — za tuzin, damskie białe i kolorowe po Mk. 5000 za tuzin.

Kolory, kapy i chustki.

Koldry t. zw. pluszowe o pohładzie czystej wełny deseniuowe lekkie, puszyste i ciepłe, o kolorach praktycznych, nie podlegających zbrudzeniu, b. praktyczne. Z powodu swych kolorów i deseni są ozdoba sypialni. Cena za sztukę Mk. 18500. — para 36000. —

Takie same ciemne bez deseni po Mk. 10000 i 12000 za sztukę.

Kapy na łóżka p kowe, śliczne desenie i kolory, cena za sztukę Mk. 9000. —

Kolory watowane bardzo dobre, pokryte satyną na pierwszorzędną wacie po Mk. 25000. — i 28000. — sztuka.

Posiadamy również damskie materiały — gabardina zagrzaiczna we wszystkich kolorach po Mk. 8000 i 10000. —

Chustki 165 cm. X 165 cm. w najmodniejsze kraty po Mk. 3500. Czysto wełniane po Mk. 8000 i 10000. —

Chustki „Polonia“ duże zimowe, puszyste, ciepłe, lekkie w śliczne desenie. Z powodu dużego zapasu takowych na składzie sprzedajemy po Mk. 15500 za sztukę, wyższego gatunku 18000 Mk. i 21000. Chustki szelowe kaszmirowe po Mk. 4500 we wszystkich kolorach

Własny wyrób bielizny.

Przy naszym składzie posiadamy pracownię bielizny, która wyróżnia się efektywnym wykonaniem pierwszorzędnym materiałem i fasonem wiedeńskim.

Koszule zefirowe męskie dzienne z mank. i kołnierzykami, kol., białe i w paseczki 5500, ze zagr. zefiru po Mk. 6.00

Nasze koszule w sklepach sprzedawane są po Mk. 8000 i 9000.

Koszule nocne z dobrego medapolamu po Mk. 5500 i 6000.

Kalesony męskie z żyrardowskiej dymki wszystkich rozmiarów po Mk. 4500 w gatunku wyższym po Mk. 5200

Koszule damskie dzienne i nocne zagraniczne z koronkami i wstawkami po Mk. 3800.

Skarpetki męskie wysokiego gatunku, nadzwyczaj trwałe, czarne i kolorowe po Mk. 7500, 900 i 12000 tuzin, w dobrym wyrobie po Mk. 10000 i 14000 tuzin.

Ponczochy damskie we wszystkich kolorach po Mk. 10000 i 14000 za tuzin, grubsze na zimę po Mk. 15000 za tuzin. Reformy damskie flanelowe po 2500 Mk., reformy damskie czysto wełniane po 10000 mk.

Flaki flanelowe po 4500 Mk.

Za przesyłkę i opakowanie dolicza się Mk. 1000. — Zamówienia wysyłamy natychmiast (nawet bez zadatku)

UWAGA! Nasza gwarancja: Za nieodpowiedni towar zwracamy pieniądze lub zamieniamy na inny w przeciągu 14 dni.

Zamówienia prosimy adresować. Do Warszawskiej Spółki Manufakturowej, Warszawa A. ul. Jasna 14—20. (Tel. 243—80 i 171—28).

Przyjeżdżających do Warszawy prosimy uprzejmie o laskawe odwiedzenie naszego składu i osobiste przekonanie się co do gatunku towarów i cen.

Z powodu braku miejsca podajemy tylko kilka listów naszych Klientów dla scharakteryzowania treści takowych:

1) Uprzejmie dziękuję za przysłany zamówiony przeze mnie towar, z którego jestem w zupełności zadowolony, proszę o przysłanie...

GENERAL MILEWSKI, Poznań.

2) Z przesyłki na dzień 14 czerwca b. r. z płaszczem i materji 8 1/2 m. jestem bardzo zadowolony i poleciłem moim znajomym gorąco jako solidną i rzetelną firmę. Dziś proszę dla mnie wysłać za 24000 zł 3 i pół metra takiej samej materji.

JOZEF KARPISZEK, w Bydgoszczy, p. Tysienica.

3) Proszę o przysłanie mi jednego płaszcza nieprzemakalnego w kolorze usłnie z 3 1/2 m. z fasonem umiarkowanym...

JUNG, gen. pp. Dca 15 D. p. Bydgoszcz.

UWAGA: Kto tylko raz już kupuje lub zamawia towar, zostaje naszym stałym klientem, gdyż przy wykonaniu zamówień dokładamy wszelkich starań, aby zupełnie zadowolić swoich Sz. Odbiorców.

Kooperatywom, Kółkom Rolniczym i Stowarzyszeniom specjalne warunki!!

Dziś już jest każdemu znanem, iż najlepiej kupuje się maszyny i narzędzia rolnicze wprost w fabryce maszyn

Nitsche i Ska

w Poznaniu.

Biura centralne sw. Marcin 33. — Telefon 1478.
Fabryka z głównym składnicą ul. Kolejowa 1-3. Tel. 6043.
tamże specjalne oddziały naprawcze i wykonanie urządzeń przemysłowych

Obsługa rzetelna i fachowa.

Starą, zużytą

BIELIZNĘ

i szmaty do czyszczenia
kupuje w każdej ilości

Drukarnia Pomorska
Grudziądz, Groblowa 27/29.

Kino Apollo-Variete

3130 Tylko do czwartku

ALBERT BASSERMANN
słynny artysta filmowy w wielkim kryminalnym dramacie

„Ostatnia przysługa“

Atrakcję wielką stanowi

„VARIETE“

Słynny na całym świecie

MISTRZ STRZELECKI

zwany „Tajemniczy strzelec“ jest w pośladaniu 3 listów mistrzowskich i to z Ameryki, Francji i Czechosłowacji.

100000 mk. nagrody dla tego, który jemu udowodni nieokreślenie strzały. Każda wstawka płaci „Mistrz strzelecki 600-krotnie i oddaje 1 sty mistrzowskie, jeżeli ktoś zrówna się z nim w 3 strzałach.

Od piątku Eddie Polo w „Sirelba i Lasso“

DYREKCJA.

Zguby

Zgubiono

papiery wojskowe

na nazwisko Szofoni Zabłocki Uprasza się o zwrot takowych. Nowowiejska 4. 3730

3737 **Zgubiono**

papiery wojskowe

na nazwisko Bernard Lotkowski Uprasza się o zwrot takowych pod powyższym adresem Strzelecka nr. 8 III ptr.

Dzierżawy

Przedzierżawie!!

6 morg na nizinach wtem 60 drzewek owocowych, stodołę, stajnię, chlewiki i dom o 6-ciu pokojach do 1924 roku. Krestencja żywy i martwy inwentarz musi być odkupiony. Langner wieś Michale zaraz przy moście, poczta Grudziądz, p. Swięca. (3731

Różne

Maturystka

udziela

lekcji

polskiego i łaciny.

Oferty do Głosu Pom. pod nr. 3761.

Wróciłem

i przyjmuję od 8-9, 12-1, 3-5

Dr. May

Lipowa 1, I. piętro
Telefon 256.
lekarz zakładu dla Niemowiały

Ziemniaki jadalne

Kilkaset wagonów ziemniaków jadalnych zakupimy.
Prosimy o spieszne oferty.

«Towar» Wielk. Tow. Handl.
Towarz. Akcyjne,
POZNAŃ, Plac Wolności nr. 8.
3115

MASZYNY ROLNICZE

jak siewczarki, kieraty, młocarnie, siewniki, młynki do czyszczenia zboża, wozy i t. d.

wyrabia i dostarcza w krótkim czasie po niskich cenach

E. Drewitz, T. z o. por. Toruń
fabryka maszyn rolniczych

Na Kongresówkę i Małopolskę:
Potęga S. A. Kraków Basztowa 9
3084A

Baczność! **Baczność!**

Każdą większą i mniejszą ilość

żelaza

każdego rodzaju jako i

szyny, żelazo lane i kute, metal, szmaty, papier i szkło

kupuje i płaci ceny najwyższe.

Józef Skibiński. 2133
właściciel Kabatek.
Plac 23 Stycznia. Telefon 92.

NICI

korzystnie zakupu e się hurtownie w 3147 a

Wytwórni Nici

Grudziądz,
Pl. 23 Stycznia 7, i p.

Dnia 30. IX. o godz. 9-aj na Pl. 23 Stycznia odebrała pewna pani mylnie 3759

paczkę

zawierającą piłkę nożną

Panią tę uprasza się o odniesienie tej paczki do eksped. Głosu Pom.

Dla poważnych rezydentów poszukujemy większych majątków ziemskich. Łaskawe oferty prosimy nadsyłać do 3663 Dom Komisowo Handlowy „Praca“ przy ul. Starej nr. 10, I piętro w Grudziądzu.

Urzędowe ogłoszenia władz miejskich.

Za niniejszy dział odpowiada
według prawa prasow.
nadsekretnarz miejski
Damazy Raszkowski w Grudziądzu.

Obwieszczenie.

Wojewódzki Sąd Administracyjny
Nr. 4730/22.

REZOLUCJA.

W imieniu Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Toruniu zatwierdza się w myśl §. 6 i 77 ustawy o danach komunalnych z dn. 14/7. 1893 uchwały korporacji miejskich w Grudziądzu z 26. 8. i 31. 8. 22 r. dotyczące poboru specjalnej opłaty od biletów zabawowych względnie ryczałtowej kwoty od przedsiębiorstw zabawowych wedle statutu z dnia 7. 9. 1922 którego treść się również zatwierdza.

Toruń, dnia 29 września 1922.

PREZYDENT
w z. Eckhart.

STATUT

o poborze specjalnej opłaty na zasilenie funduszu Teatru Miejskiego w Grudziądzu.

§ 1.

Celem zasilenia funduszu Teatru Miejskiego w Grudziądzu, ustanawia się aż do odwołania specjalną opłatę od biletów wejścia, podlegających podatkowi miejskiemu od wszystkich widowisk, koncertów, zabaw i rozrywek.

§ 2.

Opłata wynosi 30 mk. od osoby, używającej opodatkowane na rzecz miasta bilety wejścia do teatrów, kinematografów, cyrków, na koncerty zabawy, wystęgi konne i t. p. i pobierania jest od używających te bilety przez doliczenie do ceny biletów. Wyjątek czyni się dla biletów wejścia do Teatru Miejskiego aż do ceny 300 mk. Opłata od podatku ryczałtowego wynosi:

- 5% od właścicieli lokali kabaretów i variety.
- 10% od wszelkich innych przedstawień teatralnych, zabaw tanecznych, koncertów kinematografów, cyrków i t. p. podlegających podatkowi ryczałtowemu.

§ 3.

Za pobieranie i wniesienie opłaty do Kasy Miejskiej odpowiedzialne są przedsiębiorstwa i osoby, którym udzielono koncesji lub pozwolenia na urządzenie widowisk i zabaw publicznych.

§ 4.

Pobór, kontrola opłaty i wysokość kar za wykroczenia dokonywane będą na zasadzie statutu o podatku miejskim od widowisk, koncertów, zabaw i rozrywek, oraz przepisów wykonawczych przez Magistrat wydanych dla tego podatku.

§ 5.

Statut niniejszy wchodzi w życie z dniem ogłoszenia w gazetach urzędowych.

Grudziądz, dnia 2. X. 1922 r.

MAGISTRAT

(—) Włodek. (—) Linowski.

Urząd skarbowy

podatków i opłat skarbowych
w Grudziądzu ogłasza:

Przeważna część osób oraz przedsiębiorstw nie obowiązanych do składania sprawozdań publicznych podlegających dodatkowemu podatkowi przemysłowemu (procentowemu od zysku) na zasadzie art. 90 do 109 ustawy o państwowym podatku przemysłowym (Dz. ust. No 17/1922 poz. 140) nie złożyła deklaracji celem wymiaru wspomnianego podatku na rok 1922 w terminie wyznaczonym drogą publicznego obwieszczenia do dnia 15 sierpnia 1922.

Urząd skarbowy wyznacza wyjątkowo dodatkowy a zarazem ostateczny termin do składania deklaracji do dnia 12 października 1922 z tem, że winni niezłożenia deklaracji do tego terminu włącznie jako też ci, którzy nie zamieścili w deklaracjach wiadomości niezbędnych do określenia obrotów i zysków z przedsiębiorstw i osobistych zajęć grzywnę e podlegającą ulegną bezwarunkowo do 10.000 mk. (art. 132 ustawy o podatku przemysłowym).

Za świadome złożenie zeznań nieprawdziwych niezależnie od obowiązku dopłaty należności podatkowej przewidzianą jest kara pieniężna od dwukrotności do dwudziestokrotności sumy nie wymierzonego lub uszczuplonego podatku albo kara pozbawienia wolności do 3 miesięcy (art. 137 powołanej ustawy).

Deklaracje złożyć mają:

- właściciele przedsiębiorstw handlowych kategorii I. II. III.
- właściciele przedsiębiorstw przemysłowych kategorii I. II. III. IV. V. VI. z wyjątkiem przedsiębiorstw obowiązanych na zasadzie art. 66 ustawy o podatku przemysłowym do składania sprawozdań publicznych.
- ekspedytorzy, maklerzy giełdowi i agenci (pośrednicy)
- lekarze, dentyści, lekarze weterynarii, felterzy, adwokaci, obrońcy sądowi, notariusze, wydawcy pism periodycznych, literaci artyści, architekci, inżynierowie, technicy, chemicy, agenci.

W deklaracji winny być podane obroty i zyski z roku 1921.

Blankiety deklaracji otrzymać można bezpłatnie w powyższym Urzędzie Skarbowym.

W rejestrze handlowym dział A nr. 236 skreślono dziś firmę Anton Hohmann vormals G. Kuha i Sohn, Grudziądz z urzędu.

Grudziądz, dnia 4 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze stowarzyszeń pod nr. 59 zapisano dziś: „Syndykat Dziennikarzy Pomorskich w Grudziądzu”. Statut sporządzono dnia 1-go sierpnia 1922 r. Do zarządu wybrano następujące osoby: Aleksandra Markwicza z Grudziądza jako prezesa, Furmańskiego Gdańsk jako wiceprezesa, Jana Przylibskiego z Grudziądza jako sekretarza, Ziolkowskiego z Grudziądza jako skarbnika.

Grudziądz, dnia 15 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze handlowym dział A nr. 266 skreślono dziś firmę Oswald Früngel, Grudziądz.

Grudziądz, dnia 4 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze handlowym dział A nr. 107 skreślono dziś firmę Meissner & Wust, Grudziądz.

Grudziądz, dnia 4 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze handlowym dział A nr. 703 skreślono dziś firmę Towarzystwo elektrotechniczne Sinus Kollinger i S-ka fabryka maszyn i aparatów elektrycznych, przedsiębiorstwo elektrotechniczne siedziba w Grudziądzu.

Grudziądz, dnia 5 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze handlowym dział A pod nr. 695 skreślono dziś firmę Bazar obuwia, właściciele bracia Józef i Antoni Sadłowsky w Grudziądzu.

Grudziądz, dnia 5 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze handlowym dział A pod nr. 693 skreślono dziś firmę Florian Kołodziejczak, Grudziądz.

Grudziądz, dnia 15 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

W rejestrze stowarzyszeń pod nr. 60 zapisano dziś: „Kolo Oficerów Rezerwowych Okręgu P. K. U. Grudziądz”. Statut sporządzono dnia 20 maja 1922 r. Do zarządu wybrano następujące osoby: Dr. Jana Zwierzańskiego, profesora gimnazjalnego jako prezesa, Józefa Gogę jako wiceprezesa, Bronisława Kalwary'ego jako sekretarza, Pedajkę jako zastępcę sekretarza, Juliana Gubin-Dzięgielewskiego jako skarbnika, Edwarda Buciewicza jako zastępcę skarbnika.

Grudziądz, dnia 15 września 1922 r.

Sąd Powiatowy.

Tow. Żeglugi Morskiej

„CUNARD LINE”

Warszawa, Marszałkowska 154

poleca uwadze mieszkańców
miasta Grudziądza swój

kiosk reklamowy

na (3143)

wystawie pływackiej

na Wiśle

przybywającej do Grudziądza dnia 4 bm., w którym udziela się wszelkich informacji, dotyczących wyjazdu do

Ameryki i Kanady

Drzewo opałowe

(sosnowe szczapy, wałki
dębowe, bukowe i t. p.)

kupuje i prosi o przesłanie ofert

Fr. Święty, Grudziądz
3128 Forteczna 6.

Z powodu znacznego powiększenia i przebudowy moich
interesów, wyprzedaję po cenach konkurencyjnych

wszelkie towary kolonialne

spirytuozy i likiery

Cygara

wyborowe gatunki niżej cen fabrycznych.

BRONISŁAW MURAWSKI, Grudziądz

Józefa Wybickiego 24/26 Tel. 108

Filje w Łasinie

2 poljerów murarskich 2 poljerów ciesielskich

każdy z koloną. (przyjmuję także murarzy i ciesi bez poljerów). Płata 400 mk. na godzinę, wolne mieszkanie, kucharkę i opał.

Poznański, Działdowo.

Kapustę białą w ładunkach wagonowych

kupuje

Pomorska Fabryka

kwaszenia kapusty i konserw ogórczanych

Chełmno (Pomorze).

Adres telegr.: Eljot. Telefon 47.

OTTO WALKER

JUBILER ZE SZWAJCARJI

Grudziądz. Józefa Wybickiego 17/19

Posiada wyłączne przedstawicielstwo, największych firm warszawskich narktycia stołowego t. j. wszelkiego rodzaju noży, widelcy łyżek i temu pod.

Zakład otwarty od godz. 10—1 i 3—6

2007a

Sprzedane

Z powodu przejęcia
innego przedsiębiorstwa
mam na sprzedaż
większe kompletne
urządzenie do śrutowania

składające się z: 1) motoru benzolowego firmy Benz, około 16 PS siły; 2) śrutownika leżącego z karnierami i magnesem firmy Seck z Dreżna; 3) podwójnego deewatora około 7 m. długości; 4) transmisji 6 m. długości, 5 m. średnicy z 4 łożyskami rykowymi i kołami zapędowymi i 5) 3 pasów zapędowych skóranych około 25 m. długości, 110 mm. szerokości. Wszystkie maszyny znajdują się w najlepszym stanie, n- trzymane są jak nowe.

I. Palucki, Tuchola

Rynek 4 (Pom.) (3105)

Pallo zimowe

1 cylinder

na sprzedaż Zgłoszenia

ul. Stara 1, II p. (3119)

Do sprzedania:

1 lustro z konsolą,
1 materac włosien.

ul. Sirzelecka 3, I, pr.

Jest do sprzedania jadłodajnia

Lipowa 31. Mieszkanie
dosyć obszerne nadaje
się na wszelkie instytu-
cje.

3767

Gospodarstwo

16 m. pszen. ziemi 1 m.
łąki, żywy i martwy
inventarz wszystkie ma-
szyny 10-12-16 km.
od dworca przy szosie,
cena podług ugoy.

Chyła, GRUDZIĄDZ,

Chelmińska 26. (3757)

Gramafon

z płytami

cyfra koncertowa

i inne przedmioty na

sprzedaż.

3756

Sienkiewicza 28, part.

Ciężki płaszcz

podróżowy

przedwojenny wyrób na

sprzedaż Słowackiego 4,

I piętro prawo.

3766

Na sprzedaż:

lustro, biurko, łóżko
z materacem, stół do
rozciągania, waga decy-
malna, kucharka west-
alska, kanapa i różne
inne rzeczy od 7—11

i 3—5. Koszarowa 12,

połtorze na prawo.

Baczość

destylacje, fabryki

ORAZ

hurtownie wódek!

Przepisowe

książki magazynowe

spirytusu rektyfikowanego

Rejestry

przychodu i rozchodu

wódek gatunkowych.

Świadczenia przewozowe

ORAZ

wszelkie inne formularze

ma stale na składzie

Drukarnia Pomorska T. Akc.

Grudziądz, Groblowa 27/29

Mosiężny elektryczny

pająk

tanio na sprzedaż. (3763)

Forteczna 8a, I piętro

Mieszkania

Zamienie mieszkanie

3 pok. i kuch. w Toru-
niu na takowe w Gru-
dziądzu. Oferty do Głosu
Pom. pod nr. 3760.

Poszukuję

pokoju umebł.

z całodziennym ntrzym.
Zgl. do Pom. Fabr.

Maszyn biuro techniczne

także telefon 926.

3--5 pokoi

z kuchnią wynajmę w
śródmieściu, czynsz obu-
jętny. — Oferty do Eks-
pedycji Głosu Pomor-
skiego pod nr. 3764.

Mieszkanie

bez mebli 3 do 5 pokoi
ze wszelkimi wygodami
potrzebne zaraz. Ce-
na do umowy. Pośred-
nictwo wysoko wynag-
rodzone. — Oferty do
Eksped. Głosu Pomor-
skiego pod nr. 3765.

Młody człowiek, ku-
piec zbożowy, były ofi-
cer W. P. poszukuje za-
raz lub też od 15 b. m.

umeblow. pokoju

w pobliżu Placu 23-go

Stycznia. — Oferty do

Eksped. Głosu Pomor-
skiego pod nr. 3768.

Poszukuję od 1. II.

lub wcześniej

1 lub 2 dobrze umebl. pokoje

z używaniem fortepianu.
Oferty pod nr. 3146 do
Ekspedycji Głosu Pomor-
skiego.

Posady

Pomocników malarskich

poszukuje 3752

Gadziowski,

Szkolna nr. 1, II piętro.

Potrzebny zaraz

3140

nad- młynarz

(Obermüller)

Młyn Parowy

Wąbrzeźno.

Poszukuję się zaraz

na stałą pracę (3753)

murarzy

Biuro budowlane

G. Hinkelmann

Grudziądz.

Biegła maszynistka

znająca prace biurowe

poszukuje

posady

Oferty do Głosu Pomor-
skiego pod nr. 3718a

Przyjmuję do szycia

garderobę damską i dla

dzieci po niskiej cenie.

Halina Martyska.

Forteczna 8 b, II piętro

3762